

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHTU LAHENDITE LÜHIÜLEVADE¹ 27.03.2023 – 31.03.2023

30. märts 2023

Lahend 21329/18

J.A. ja teised vs. Itaalia

Artiklid 3 ja 5 ning protokoll nr 4 artikkel 4

Asjaolud

2017. aasta oktoobris lahkusid neli kaebajat Tuneesia rannikult laevade pardal ja pärast merel toimunud hädaolukorda päästeti nad Itaalia laeva poolt, mis viis nad Lampedusa saarele. Saabumisel paigutati nad esmase vastuvõtu punkti, mis oli mõeldud migrantidele, kus nad viibisid 10 päeva. Siis viidi nad bussiga Lampedusa lennujaama. Seal paluti neil allkirjastada sissesõidukeelumäärus, nende randmed kinnitati rihmadega ja mobiiltelefonid võeti neilt ära. Peale seda Itaalia ametivõimud toimetasid nad samal päeval sunniviisiliselt lennukiga Tuneesiasse.

EIK-sse pöördudes tuginesid kaebajad artiklitele 3 ja 5 ning protokoll nr 4 artiklile 4.

EIK seisukohad

Artikkel 3

EIK märkis, et Lampedusa esmase vastuvõtu punkti halbade tingimuste kohta olid kaebajad esitanud ohtralt teavet, seehulgas fotosid ja ka aruandeid. Kostjariik polnud neid vaidlustanud. Ka mitmed riiklikud ja rahvusvahelised allikad on kinnitanud, et sellel perioodil oli sama vastuvõtu punkt ülerahvastatud, amortiseerunud ning halbade sanitaartingimustega. Eriti oli puudus voodikohtadest. EIK võttis kõike seda arvesse ja leidis, et vaidlusalusel perioodil olid vastuvõtu punktis halvad kinnipidamistingimused ja sellest tulenevalt tuvastas artikkel 3 rikkumise.

Artikkel 5

EIK märkis, et kuigi artikkel 5 sätestab üldise õiguse vabadusele, kordas EIK, et artikli 5 lõike 1 punkt f sätestab siserände kontrolli kontekstis erandi. Samas ei olnud kostjariik käesolevas asjas tõendanud, et sisenemiskeeld oli välja antud, väljastatud repatrieerimiskorraldus või algatatud väljasaatmismenetlus enne seda, kui kaebajatele anti lennujaamas allkirjastamiseks sissesõidukeelumäärus.

Hinnates, kas kaebajate vabaduse piiramine oli kooskõlas „seaduslikkuse“ nõudega ja eelkõige seda, kas see põhines „siseriikliku õiguse materiaal- ja menetlusnormidel“, juhtis EIK esmalt tähelepanu „esmase vastuvõtu punkti“ määratlusele, mis on seotud eelkõige selle funktsiooniga. Viidates Euroopa Komisjoni 13. mai 2015. aasta Euroopa rändekavaga kehtestatud suunistele ja Itaalia siseministeeriumi 28. septembri 2015. aasta tegevuskavale, leidis EIK, et esmase vastuvõtu punkt, ei olnud ette nähtud vähemalt käesoleva juhtumi raames kinnipidamiskeskusena, vaid pigem tuvastamis- ja väljasaatmisasutusena. Itaalia siseriiklikes õigusaktides oli määratletud kahte tüüpi rajatisi, mis olid sobilikud esmase vastuvõtu punktiks, kuid kostjariik ei olnud näidanud, et Itaalia reguleeriv õigusraamistik, sealhulgas ELi eeskirjad, mida võidakse kohaldada, andis selgeid juhiseid migrantide kinnipidamiseks nendes rajatistes. Siseriiklikus õiguses ei viidatud kinnipidamise materiaalsetele ja menetluslikele aspektidele või muudele vabaduse võtmisega kaasnevatele meetmetele, mida saaks rakendada asjaomaste migrantide suhtes esmase vastuvõtu punktides. Samuti ei olnud valitsus

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

esitanud ühtegi juriidilist allikat, mis kinnitaks, et Lampedusa esmase vastuvõtu punkti tuleks klassifitseerida vastuvõtukeskuseks, kus migrante võidakse teatud tingimustel siseriiklike õigusaktide kohaselt seaduslikult kinni pidada. Lisaks kirjeldati sõltumatute vaatlejate ning riiklike ja rahvusvaheliste organisatsioonide aruannetes üksmeelselt, et Lampedusa esmase vastuvõtu punkt oli trellide, väravate ja metallaedadega suletud ala, kus migrantidel ei lubatud lahkuda isegi siis, kui nad olid tuvastatud.

EIK järeldas eeltoodust, et kostjariigi ametivõimud paigutasid kaebajad kümneks päevaks ilma selge õigusliku aluseta esmasesse vastuvõtu punkti. Samuti ei antud kaebajatele teada nende kinnipidamise põhjustest ega vaidlustamisvõimalustest. Sellest tulenevalt tuvastas EIK artikli 5-1, 5-2 ja 5-4 rikkumised.

Protokolli nr 4 artikkel 4

EIK kordas, et kollektiivne väljasaatmine toimub siis, kui asjaomaste isikute konkreetseid asjaolusid ei ole hinnatud eraldi. Käesolevas asjas kostjariik ei vaidlustanud kaebajate väidet, et enne sissesõidukeelumääruste allkirjutamist ei toimunud kaebajatega ühtegi individuaalset vestlust. Need korraldused olid vormilised ega sisaldanud kahe esimese kaebaja kohta individuaalset teave. Kahe teise kaebaja puhul ei olnud võimalik saada määruste koopiaid. Arvestades lühikest aega pärast nende allkirjastamist ja asjaolu, et kaebajad ei saanud korraldustest aru, oli ebaselge, kas kaebajatel oli võimalus vaidlustada nende kohta tehtud määrused. Seetõttu leidis EIK, et käesolevas asjas tehtud määrused ei arvestanud nõuetekohaselt kaebajate individuaalset olukorda ja seetõttu need korraldused kujutasid endast välismaalaste kollektiivset väljasaatmist protokoll nr 4 artikli 4 tähenduses.

Artikkel 41

EIK leidis, et Itaalia peab kõikidele kaebajatele maksma mittevaralise kahju hüvitiseks 8500 eurot ning ühiselt kulude katteks 4000 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

30. märts 2023

Lahend 64886/19 - positiivsed kohustused

X vs. Tšehhi Vabariik

Artikkel 8 ja EIK kohtureeglid nr 28 ja 80

Asjaolud

Oma otsuses [X vs. Tšehhi Vabariik](#) (64886/19, 12. mai 2022) leidis EIK ühehäälselt, et artiklit 8 ei rikutud seoses sellega, et Tšehhi kohtud tegid otsuse jõustada kaebaja tütre tagasisaatmine Ameerika Ühendriikidesse Haagi lapseröövi konventsiooni alusel.

11. augustil 2022 taotles kaebaja asja üleandmist suurkojale, väites muu hulgas, et rikuti EIK kohtureeglit nr 28. Kaebaja väitis, et Kateřina Šimáčková, 28. septembril 2021 Tšehhi Vabariigi valitud kohtunik, ei oleks tohtinud juhtumi läbivaatamisel osaleda, kuna ta oli oma varasemas ametis Tšehhi konstitutsioonikohtu liikmena olnud kolleegiumis, mis jättis 7. aprilli 2020. aastal rahuldamata kaebaja kaebuse tagasisaatmismääruse peatamiseks.

11. oktoobril 2022 otsustas endine viienda sektsiooni koda, et kaebaja üleandmistootlust tuleks käsitleda sisuliselt läbivaatamistootlusena EIK kohtureegi nr 80 tähenduses.

Vahepeal taandas kohtunik Šimáčková end EIK kohtureegli nr 28 lõike 2 punkti b alusel kuni teistmistaotluse läbivaatamiseni. Vastavalt reeglile nr 29 nimetas koja esimees ametisse *ad hoc* riikliku kohtuniku.

EIK seisukohad

EIK märkis alustuseks, et EIK 12. mai 2022. aasta otsus puudutas ainult tagasisaatmismääruse täitmise menetlust. Kuigi kaebaja poolt algatatud menetlust selle määruse täitmise peatamiseks on tähendatud 12. mai 2022. aasta otsuses, siis kaebaja teavitas EIK-d alles oma taotluses asja üleandmiseks suurkojale, et Kateřina Šimáčková oli Tšehhi konstitutsioonikohtu liikmena olnud kolleegiumis, mis jättis 7. aprilli 2020. aastal rahuldamata kaebaja kaebuse tagasisaatmismääruse peatamiseks.

Seejärel uuris EIK läbivaatamistaotluse rahuldamiseks reeglis nr 80 sätestatud tingimusi ja leidis, et need kõik on täidetud.

EIK leidis, et kuna kaebaja ei olnud konstitutsioonikohtu 7. aprilli 2020. aasta lahendist teavitanud EIK-d enne 12. mai 2022. aasta otsust ja muud teavet selle kohta EIK-le esitatud materjalides ei olnud, siis vastuvõetavuse tingimus oli täidetud.

Kohtunik Šimáčková potentsiaalne osalemine kaebaja kohtuasja läbivaatamisel EIK-s ei olnud kaebajale mõistlikult teada enne 13. detsembrist 2021, kui Kateřina Šimáčková asus EIK-sse tööle ja teave selle kohta avaldati EIK veebisaidil. Alles sellest kuupäevast oleks kaebajal olnud võimalik kohut teavitada oma kahtlustest seoses kohtunik Šimáčková võimaliku osalemisega tema kohtuasja läbivaatamisel. Kuigi kaebaja pidi faktidest, mis olid tema juhtumi läbivaatamise seisukohast olulised, EIK-le võimalikult kiiresti teada andma, siis vastutust reegli nr 28 ja eriti objektiivse erapooletuse põhimõtte rakendamise eest ei saa selgelt jätta ainult vaidlevatele pooltele. Järelikult ei saa teistmistaotlust, mis põhineb väitel, et kohtunikul esinesid takistused kohtuasjas osalemiseks, põhimõtteliselt tagasi lükata üksnes põhjusel, et taotlej pool ei teavitanud EIK-d oma kahtlustest enne kohtuotsuse tegemist.

Väga konkreetsetel asjaoludel, kus teistmistaotluse aluseks olnud asjaolu oli seotud asja läbivaatamises osalenud kohtuniku väidetava erapooletuse puudumisega, taandus "otsustava mõju" tingimus küsimusele, kas reegli nr 28 lõikes 2 sätestatud tingimused olid olemas. Kui selline põhjus oli olemas, tuleks see tingimus lugeda täidetuks, ilma et oleks vaja spekuloida selle üle, kas taandamise konkreetne põhjus on tegelikult mõjutanud kohtuasja tulemust. Ükski muu lähenemisviis ei kaitse piisavalt erapooletuse põhimõtet.

EIK leidis kokkuvõtvalt, et kaebaja teistmistaotlus on vastuvõetav ja seetõttu tuleb varasem otsus uuesti üle vaadata.

Artikkel 8

Pärast kaebaja kaebuste ja kõigi poolte esitatud märkuste uuesti läbivaatamist leidis EIK, et siseriiklikud kohtud olid kooskõlas artiklis 8 sätestatud nõuetega täitnud kõik menetlusnõuded ning nende otsus kaebaja tütre tagasisaatmiseks Ameerika Ühendriikidesse oli piisvalt põhjendatud. EIK oli veendunud, et siseriiklikud kohtud olid oma kaalutusruumi piires saavutanud õiglase tasakaalu kaalul olevate konkureerivate huvide vahel, võttes eelkõige arvesse, et lapse huvid peavad olema esikohal. Sellest tulenevalt ei tuvastanud EIK asjas artikkel 8 rikkumist.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)